

GROENLINKS

INITIATIEFVOORSTEL SCHILDERSEZELS

Inleiding

Groningers zijn trots op hun provincie. Waarom is dat zo?

De populaire bard Ede Staal meende dat het lag aan ‘de lucht achter Oethoezen en het torentje van Spiek’. Toch werd ooit het Hogeland als niet meer gezien dan een agrarische ruimte. Het zijn de Ploegschilders die in de jaren '20 van de vorige eeuw het Groninger landschap hebben ontdekt. Dat landschap bleek de moeite van het schilderen waard. Kunsthistorica Ineke Kool van Langenberghe formuleert het aldus: De Ploeg identificeerde zich graag met het Noorden en liet zien dat landschap identiteit betekent; regionale identiteit en culturele identiteit. De Ploeg en het Groninger landschap: beide zijn cultureel erfgoed waar Groningen trots op mag zijn.

Groninger Kunstkring De Ploeg

Op 5 juni 1918 werd de Groninger Kunstkring De Ploeg opgericht. Binnen de schilderkunst van De Ploeg vormt het landschap –en in het bijzonder het Groninger landschap– het belangrijkste onderwerp. Schilders als Jan Wiegers, Jan Altink, Johan Dijkstra en anderen trokken in de jaren twintig de gebieden even ten noorden van de stad in om in de vrijheid van de gecultiveerde natuur te werken. Tijdens de hoogtijdagen van de Groninger landschapsschilderkunst (1924-1930) hanteerden zij een expressionistische stijl die was geïnspireerd op het Duits expressionisme, zoals Jan Wiegers dat had leren kennen in het werk van Ernst Ludwig Kirchner. Deze stijl kenmerkte zich door heftige kleurcontrasten, hoekige vormdeformaties en vlakmatige compositieschema's. Overigens merkt prof. dr. Henk van Os terecht op dat aan de diversiteit van de kunstproductie vaak onvoldoende recht is gedaan door te spreken van een ‘Gronings Expressionisme’. Weliswaar was het contact van Wiegers met Kirchner een eyeopener, maar eenmaal geopend zagen die ogen ook andere uitingen van moderne kunst. Zo ontwikkelde Jan Altink met in diens voetspoor een aantal van zijn kunstbroeders aan het eind van de jaren '20 een meer impressionistische schilderijstijl, terwijl anderen zich lieten inspireren door de avantgarde van de jaren '20, Dada en het Constructivisme, of de Franse modernisten. In 1930 typeerde Hendrik de Vries de essentie van De Ploeg aldus: ‘Eindelijk, voor het eerst in de geschiedenis der schilderkunst, een waarlijk Groningsche groep (...), Groningsch naar sfeer, naar onderwerp en, ondanks alles, ook naar karakter. Te weinig uitgesponnen-geduldig, te weinig ‘degelijk’ moge ze hiervoor schijnen, maar er was roekeloze drift nodig om de zoogenaamd nuchtere kleilanden aan te durven in hun werkelijke grootsheid, om hun ‘proza’ te vertolken in een openluchtkunst waar de zeewind geweldig doorwaait. Met een levenshonger die uitspat in orgiën van verf, heftig en ruw soms als de beruchte wijze van feestvieren in dit noorden, verloochenen deze schilders doorgaans hun academische vorming (waarvoor ze zich schamen), en wat ze hebben aan verfijning is gegroeid uit hun overmoed’.

Het schildersezelfproject in Ubbergen

In Ubbergen, buurgemeente van Nijmegen, vond ooit ook een uitbarsting van kunstzinnigheid plaats, zij het van wat geringer statuus dan die van De Ploeg in Groningen. In de 19^e eeuw ontdekten romantische kunstenaars het heuvelland ten zuidoosten van Nijmegen. Ze legden het zo afwisselende landschap vast op hun schilderijen, waardoor er en passant een tijdsdocument van de streek ontstond. Een Ubbergse hotelier en zijn vrouw kwamen op het idee om op de plaats waar deze kunstwerken waren gemaakt schildersezels op te richten met daarop een reproductie van het tot stand gekomen werk. Wie zo'n reproductie bekijkt, kan zien hoe de plek er destijds uitzag. Kijk je langs het schilderij heen, dan zie je de situatie anno nu. Het idee resulteerde in de daadwerkelijke plaatsing van 10 schildersezels in het landschap, waarop naast de reproductie van het kunstwerk in het kort verhaald wordt over de 19^e-eeuwse kunstzinnigheid en iets verteld wordt over de kunstenaar en het afgebeelde werk (zie foto).

Het voorstel

GroenLinks stelt voor om in navolging van Ubbergen langs de recreatieve uitvalswegen van de stad Groningen een nader te bepalen aantal schildersezels te plaatsen met daarop afbeeldingen van landschapsschilderijen van Ploegschilders. Een veel voorkomend thema in het werk van deze schilders vormen de weg en het diep, vaak verlopend naar een hoge horizon. Vooral in de jaren 1923 tot 1927 werden deze motieven gebruikt. Overigens zien we het thema ook buiten deze periode terug in het werk van de kunstenaars, b.v. in de grote naoorlogse productie van Jannes de Vries. Deze wegen en diepen zijn nu veelal onderdeel van de recreatieve infrastructuur rond de stad Groningen. Het moet daarom mogelijk zijn tot een representatieve selectie te komen van werken voor juist deze plekken. Wij stellen ons voor dat

de gemeente hiertoe samenwerking zoekt met de conservatoren van het Ploegpaviljoen van het Groninger Museum.

Met deze schildersezels wordt het belang van de Ploegschilders voor Groningen benadrukt en de identiteit van Groningen versterkt. Ze kunnen gezien worden als een buitenopstelling van het Ploegpaviljoen van het Groninger Museum en daar ook naar verwijzen. Daarnaast zetten de ezels het publiek een kunstzinnige bril op, die ze nog eens extra oog geeft voor de pracht van de omgeving. Tevens vormen ze een markering van de overgang van stad naar land langs de recreatieve uitvalswegen, zoals de stadsmarkering ter gelegenheid van het 950-jarig bestaan van de stad dat doet langs de hoofduitvalswegen. Tenslotte levert het project een bijdrage aan het toeristisch product Groningen.

Financiën

Om een beeld te krijgen van de kosten van het project hebben we ons licht opgestoken in Ubbergen. In die gemeente bleek het project te zijn uitgevoerd door een particulier bureau, waarvan de woordvoerder meldde 'dat men er niet zat om vliegen te vangen'. Men was graag bereid om het project voor ons uit te voeren, maar minder scheutig met financiële gegevens. Kosten van het project betroffen de plaatsing van de ezels, het materiaal, de vormgeving van de reproducties met bijgaande tekst en de uitvoering door het bureau. Haken en ogen zaten er aan de eigendom van de grond waar de ezels geplaatst werden en de beeldrechten. Baten waren er onder andere van de Stichting Platform Toerisme Ubbergen en particuliere geldschieters.

In de Groningse situatie stellen wij ons voor dat de gemeente bijdraagt in het project uit potjes in de culturele en toeristisch-promotionele hoek. Ook de provincie zou om een bijdrage gevraagd kunnen worden, alsmede landelijke fondsen die zich ophouden in de cultuur-toeristische sfeer.

Verzoek aan het College

GroenLinks verzoekt het College van B&W nader onderzoek te doen naar de haalbaarheid van het schildersezelpject, zoals hierboven beschreven, voor onze gemeente. Deze haalbaarheid geldt zowel de artistieke kanten van het project als de financiële. Dit onderzoek zou binnen redelijke termijn moeten resulteren in een pre-advies van het College dat ter besluitvorming aan de raad wordt voorgelegd.

Bronnen

Voor dit initiatiefvoorstel heeft GroenLinks gebruik gemaakt van en geciteerd uit de volgende bronnen:

C. Hofsteenge, De Ploeg 1918-1941 De hoogtijdagen, Benjamin & Partners, Groningen 1993

Jan Abrahamse en Han Steenbruggen, De Ploeg over het Groninger landschap, Noorderbreedte 2002-3

Tien schildersezels geven zicht op 't Ubbergen van vroeger, De Gelderlander 31-07-2001

Hans-Paul Klijnsma
Groningen, 1 juli 2003